

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**D. D. Emanuelis Gonzalez Tellez, In Inclyta Salmanticensi
Academia Collegii Majoris Conchensis Alumni, &
antiquioris vespertinæ Sacrorum Canonum Cathedræ
propriarii Interpretis; in Pinciano Sanctæ ...**

Additis Notis uberioribus ab Historia, & Chorographia

Complectens Librum Qvintum

González Téllez, Emanuel

Francofurti Ad Moenum, 1690

Capvt XIII. a Paschalis Papa II. Canonicis S. Martini.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74544](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74544)

veteres forum dixere Lucilius lib. 3. Romanis ludis
forum olim ornatus lucernis. Probat Philip. Bro-
deus ad Poler. dict. cap. 1. Gibalinus de negot. tom. 1.
lib. 2. cap. 3. art. 1. Inde forentes dicuntur, qui in
foro verfantur. Vitruvius lib. 6. cap. 8. ibi: Forentibus
autem, & disertis elegantiora & spatiosiora ad con-
ventus excipiendos. Et controversiæ ipsæ, quæ ibi
disceptantur, forentes appellantur. Vipertus lib. 1.
vita Leonis IX. cap. 4. Nempe ut primum competis
rudibus, decurso artium trivio, non solum clarue-
runt prosa & metro, verum & forentes controversi-
as acuto, & vivaci oculo mentis deprehensas expe-
diebant, seu removebant sedulo. Notavit Bosquetus
ad Innoc. III. lib. 2. epist. 105.

3. c. **Judicium.**] Varias acceptiones judicij addu-
xerunt Abbas, Ripa, & alij repetentes ad rubricam
suprà de judic. Marant. de ordine judic. 1. part.
dist. 14. D. Perez in rubric. tit. 1. lib. 3. ordin. Scaccia
de judic. lib. 1. cap. 1. num. 3. Brisson. Calvinus, & alij
Lexicographi verbo **Judicium**. Communiter acci-
pitur pro litigantium conflictu & forentium dis-
ceptantium certamine, ut probat Cujac. ad tit. su-
prà de judic. Explicat Abbas in præsent. n. 1. Decius
lecturæ 1. num. 5. Ripa num. 50. Sotus de justitia lib. 3.
q. 4. num. 11. Scaccia d. lib. 1. cap. 2. à num. 2. à qua

etymologia non multum discrepat alia Cuiacij ubi
suprà. ut judicium dicatur quasi jurisdictionis; cui fa-
vere videtur Marcus Varro lib. 5. de lingua Latin.
judicium à jure & dicendo derivat, profe-
quuntur Osvaldus in not. ad Donel. lib. 17. comment.
cap. 3. litt. A.

d. **Jurgium.**] Festus ait. **Jurgium** juris actio est,
& agere jurgare est. Ammianus Marcel. lib. 18. Cum
jurgando contra potentes se magis magisque injusti-
tiâ frangi, contemplaretur. Verbum uliratum in ju-
re, l. unie. Cod. de dilat. Hinc jurgare pro litigare, l. 6.
Cod. Theodos. de jurisd. l. 4. eod. C. de accusat. l. 2.
eod. C. de offic. judic. mil. notavit Savarus ad Sidoni-
um lib. 2. epist. 7.

e. **Lis.**] Ut probavi in cap. 1. de lit. contest.
f. **In omni.**] Consonat Fabianus in cap. in om-
ni 1. 4. quest. 4.

g. **Testis autem.**] Rectius D. Isidorus quam Ser-
vius ad illud Virgilij 3. *Aeneid.* Superestne, & ves-
citur aurâ, inquit. *Superstes* presentem significat.
Et Festus Pompeius ait: *Superstes testes* presentes
significat, cuius rei testimonium est quod *superstiti-
bus* presentibus ij, inter quos controversia est, vindic-
tias sumere jubentur. Notavit D. Garcias à Loayla
innotis ad D. Isidorum, in præsent.

4.

5.

CAPVT XI.

Idem.

Pactum dicitur inter partes ex pace conveniens scriptura legibus aut moribus proba-
ta. Dicitur pactum quasi ex pace factum.

NOTÆ.

I.

a. **Idem.**] Ita etiam legitur in prima collectione,
sub hoc tit. c. 12. & reperitur textus hic d. lib. 5.
etymol. c. 24. & præsentem etymologiam exposui in

cap. 1. de pactis; præsentemque diffinitionem con-
gruam esse probat Fornerius lib. 5. rer. quotid. c. 14.
si ab ea expungatur mentio scripturæ, quæ non tam
ad substantiam pacti, quàm ad probationem perti-
net, l. pactum 17. l. cum proponas 21. C. de pactis.

CAPVT XII.

Idem in eodem.

Justum est à justè possidendo; hoc enim jure possidetur, quod justè: hoc justè,
quod benè, quod autem malè possidetur, alienum est: malè autem possidet, qui vel
suis malè utitur, vel aliena præsumit.

I.

NOTÆ.

a. **Idem.**] Ita etiam legitur in prima collectione,
sub hoc tit. cap. 12. & reperitur textus hic d. lib.
5. etymolog. cap. 25. videturque sanctum Docto-

rum etymologiam hanc desumpsisse ex D. Augu-
stino relato à Gratiano in cap. 11. 4. quest. 4. Latè
juris etymologiam illustravi in principio Appara-
tus ad hæc commentaria.

CAPVT XIII.

Paschalis Papa II. *Canonicis S. Martini.*

Causa Carpen, plebis, &c. *Et infra*: Cæterum b primitiæ, decimæ, c oblationes in
solis Ecclesiarum bonis præcipue numerantur: oblationes verò dicimus quæcunque
de propriis, & d licitis rebus Ecclesiæ à e fidelibus offeruntur. Quicumque igitur
eas per manum, vel f potestatem obtinet sæcularem, procul dubio contra Domini & con-
tra Sanctorum Patrum nititur institutiones, quin immò & qui accepit, & qui tradit, rap-
tor, & sacrilegus judicatur.

NOTÆ.

NOTÆ.

- I. ^a **P**aschalis.) Ita etiam legitur in prima collectione, *sub hoc tit. cap. 13.* Paschalis II. antea Renuatus, vel Raynerius dictus, Bledanus patriæ, monachus Benedictinus, creatus fuit Pontifex anno 1099. Scripsit varias epistolas, inter quas forsan extat præfatus textus; sed cum illis careamus, integram reddere non possumus.
- b *Primitiæ, & decimæ.*) De quibus, & earum origine egi in *cap. 1. de decimis.*
2. ^c **O**blationes.) Oblatio est quædam donatio bonorum temporalium facta Deo, vel Ecclesiæ, *c. qui oblationes, c. clerici 13, q. 2.* & sicut omne, quod hominibus donatur, dicitur donatio, ita quod Deo offertur, appellatur oblatio. Si initium oblationum repetamus, constat in lege veteri earum præceptum extitisse *Exodi c. 23, vers. 15.* ibi: *Non apparebis in conspectu meo vacuus.* Numerorum *ca. 6, vers. 11.* ibi: *Dixitque Dominus ad Moysen, singuli Duces per singulos dies offerant munera in dedicationem altaris.* Docuerunt Suarez *de religione lib. 1. cap. 4.* Barbosa *de iure eccles. lib. 2. c. 23, n. 4.* An etiam hoc præceptum repetitum sit in lege gratiæ disputant Interpretes, & affirmant Azor *1. p. instit. moral. lib. 7. c. 17.* plures relati à Leandro in *precept. eccles. tr. 6, disp. 10, q. 4.* Moventur ex textu in *c. omnis Christianus, de consecr. disp. 1.* ubi repetuntur ipsa verba Exodi supra relata. Deinde favet eis textus in *cap. prater, 32, disp.* ubi eadem formulæ verborum refertur præceptum de decimis, primitiis, & oblationibus. Ergo sicut decimæ, & primitiæ sunt sub præcepto Ecclesiæ, ita & oblationes. Faciunt etiam textus in *c. de his, q. antiquos 10, qu. 1. c. statumus 16, q. 1.* ibi: *Diebus Dominicis, & Sanctorum festis, vigiliis, & orationibus insistendum, & ad Missas cuiuslibet Christiano cum orationibus est currendum.* Sed contraria sententia verior est, videlicet non dari præceptum in Ecclesiæ de oblationibus: quæ expressè probatur in Conc. Cabilon. sub Carolo *c. 16.* ibi: *Animarum salutem inquirere sacerdos, non lucra terrena debet, quoniam fideles ad res suas dandas non sunt cogendi; oblatio enim esse debet spontanea, juxta id quod ait Rex Psalmista: Voluntariè sacrificabo tibi.* Facit Tertullian. in *apolog.* ibi: *Modicam unusquisque stipem mensua die, vel cum velis, etiam si modo velis, & si modo possit, apponit.* Docet D. Thom. *2. 2. q. 86, art. 1.* Deinde quia de ratione oblationis est, ut fiat sponte, juxta illud *Exodi c. 25.* *Ab omni homine, qui offert ultroque, accipietis eas.* Deinde quia nullum extat præceptum in jure de similibus oblationibus, sed tantum monitio, ut in canonibus pro contraria sententia adductis, & in Conc. Mogunt. sub Carolo *can. 44.* *Oblationem, & pacem in Ecclesia facere jugiter admoveatur populus Christianus, quia ipsa oblatio sibi, & suis magnum est remedium animarum.* Quare hanc sententiam probarunt D. Thom. *2. 2. q. 86, art. 1.* Covar. *lib. 1. var. cap. 17, n. 3.* alii relati à Leandro *d. tr. de oblat. disp. 10, q. 4.* Sunt tamen casus, in quibus adhuc fideles tenentur ad oblationes faciendas. Primus est si consuetudo adsit, ut adest in quibusdam regionibus; talis enim consuetudo omnino est servanda, *c. ad Apostolicam, de simon. probat late Leand. ubi proxime q. 8.* Secundus est, quando quis ex voto proprio, aut jussu testatoris facere tenetur, *c. clerici, c. qui oblationes 13, q. 2.* Conc. Aurel. *2. can. 16.* & *12.* ibi: *Qui oblationes defunctorum legaliter dimissas quolibet ordine assignare tardaverint, vel detinere presumpserint, a communione*

ecclesiastica suspendantur. Matiscon. *can. 4.* plura Ant. Augustin. in *epit. juris lib. 15, tit. 22.* Trullench. *lib. 3, in Decal. c. 23, n. 2.* Tertius est, si Parochus illis egeat ad commodam sustentationem; quo casu quia parochiani tenentur proprium parochum alere, possunt cogi ad oblationes faciendas, Barbosa *lib. 3, juris eccles. cap. 13, n. 3.* Olim tamen raro, aut nunquam fideles ad altare diebus Dominicis, & aliis festivis accedebant sine oblatione. Synodus Trul. *can. 8.* ibi: *Deviendum est sabbatho die cum oblationibus ad Missarum solennia.* Matiscon. *can. 4.* probant Haerptenus *ad vitam S. Benedicti, cap. 23.* Albaspineus *lib. 1. obser. c. 4.* Mendoza *lib. 2. Conc. Illibere, cap. 55.* Et cum tempore Quadragesimæ in Ecclesia Orientali tantum Sabbatho, & Dominico Missæ sacrificium offerre liceret, ideo in canon. 49. Synodi Laodic. prohibentur oblationes fieri aliis diebus, quam sabbatho, & Dominico. Oblationes autem panis, vini, aliarumque rerum, quæ in Ecclesia fiebant, non statim altari apponebantur, sed adducebantur ad locum specialiter deputatum, quem veteres gazophylacion dicebant. Concil. Carthag. *4. can. 92.* *c. oblationes, 90, dist.* Possidius in *vita D. Augustini, c. 24.* ubi exquirebat Diaconus, an oblationes dignæ essent, ut ab Ecclesia reciperentur, & tunc in Ecclesia Latina sacris altaribus apponebantur; in Græca verò antequam ad altare deferrentur, in alia minori ponebantur, quam propositione appellabant. Germanus in *hystor. eccles. rom. 2. Bibliob. veterum Patrum:* & cum sacerdos offerrebat, & benedicebat, eas benedictiones simul offerrebat, & recitabat nomina eorum, tam vivorum, quam mortuorum, qui oblationes faciebant, aut pro quibus fiebant, ut probavi in canone 19. Conc. Illiber. Etiam illis prioribus sæculis fideles ex oblationibus propriis panis, & vini communicabant, immò erubescerent de aliena oblatione communicare. Unde D. Cyprianus *epist. 10.* increpat cujusdam divitis parcimoniam, qui nihil offerens de oblationibus pauperum communicabat, his verbis: *Loquere, & dives Dominicum celebrare te credis, qui corbonam omnino non respicis, qui in Domino sine sacrificio venis, qui parrem de sacrificio, quod pauper obivit sumis.* D. Augustinus *sermone 215,* ibi: *Erubescere debet homo idoneus, si de aliena oblatione communiaverit.* Plura de his oblationibus congesti in canone 23. Conc. Illiber.

d *Propriis & licitis.*) Quædam enim res offerri, aut in altari poni olim propter earum superfluitatem prohibebantur, & in canone 3. Apostolorum, dum prohibetur Episcopis, & presbyteris in sacrificio offerre mel, aut lac, statim ajunt Apostoli: *Propterea licitum non est aliud quidpiam admove ad altare, quam oleum in candelastrum, & incensum oblationis tempore.* Excipiuntur tamen canone sequenti oblationes novarum spicarum, & uvæ recentis, ut benedicerentur; mos enim vetus fuit Ecclesiæ uvam maturam & fabas benedicere ex institutione Eutichiani Pontificis, ut constat ex Pontificali Damasi. Concil. Carthag. *3. can. 36.* Synodus Trul. *can. 28.* ibi: *Primitiæ uvæ, & frumenti offerantur in altari benedicenda sua peculiari benedictione.* Consuetudinem hanc Græcorum, & formatam ipsius benedictionis referunt, atque illustrant Lemaitre *de bonis eccles. lib. 1. de decimis, c. 13.* Menardus in *notis ad lib. sacram D. Gregorii, fol. 173.* Etiam in Ecclesia Orientali mos inolevit, ut diebus, in quibus sacra mysteria pro infantibus offerrebantur, liceret mel, & lac ad altare deferre, & benedicere. Synodus 6. in Trul. *can. 57.* ad quem motu respexerunt Patres

tres in Concilio Carthag. sub Honorio, & Theodosio, cap. 40. ibi: *Primitia autem mellis, & lactis (ut mos est) offerantur uno die consuetum ad infantium mysterium.* In eadem etiam Synodo can. 99. damnatur quaedam Armenorum consuetudo, solebant enim Armeni dissectarum pecudum membra in templum inferre, & coram sacris altaribus partem unicuique distribuere. Verba haec sunt: *Hoc quoque in Armenorum regione fieri didicimus, quod quidam intus in sacris altaribus carniū membra coquentes, frusta offerunt sacerdotibus, ea iudaicè distribuentes: quocirca Ecclesiam immaculatam servantes statuimus, nulli licere sacerdoti separata carniū membra ab offerentibus accipere, sed iis sint contenti, quae offerenti visa fuerint, eiusmodi oblatione facta extra Ecclesiam.*

4. e *Fidelibus.* Plures enim sunt Christiani, quorum oblationes non recipit Ecclesia. Concil. Lateran. sub Alexandro III. cap. 25. ibi: *Perurarium manifestorum oblationem ne quis accipiat, qui autem acciperit, reddere compellatur.* Et c. 3. de usuris. Concil. Trosleian. can. 7. *Generaliter pauperes vexantium, aut opprimentium oblationes non recipiantur.* Et cap. oblationes, 90. dist. ubi rejiciuntur oblationes fratrum diffideantium. Etiam non admittuntur oblationes haereticorum, c. excommunicamus. 13. de haeretic. raptorum rerum Ecclesiae, c. 2. de raptoribus, ubi notavi; nec eorum, qui presbyterum in testamento filius suis tutorem inscripserunt. D. Cyprianus epist. 27. Nec eorum, qui neglecto pietatis officio filios suos exheredarunt, c. final. 17. q. 4. D. Augustinus epist. 2. ibi: *Profitetur me suscipere oblationes bonas oblationes sanctas, si quis autem irascitur filio suo, & moriens eum exhereditat, si viveret, non eum placarem, non eum reconciliare deberem. Quomodo ergo filio suo volo ut habeat pacem, cuius appeto hereditatem.* Idem D. Augustinus epistola 187. similiter fatetur se non admisisse oblationes ejus qui contra immunitatem ecclesiasticam aliquem ex Ecclesia abtulerit, ibi: *Oblatio domus tua à clericis ne suscipiatur.* Tandem impiorum oblationes ab Ecclesia rejiciuntur, c. non est pntanda 1. q. 1. cap. minor 17. q. 4. Petrus Damianus epist. 36. ibi. *Enim verò dona ab iniquis suscipere quid aliud est, quam propriam animam ex dantis squallore fedare.* Nec etiam oblatio admittitur ejus, qui non communicat, can. 18. Concil. Illiber. ibi: *Episcopum placuit ab eo qui non communicat, munera accipere non debere.* Nec illius, qui poenitentiam solennem facit, cap. de viro 12. q. 2. ibi: *Secundo verò anno ante fores Ecclesiae sine communionemaneant; tertio verò anno Ecclesiam ne ingrediantur, & inter audientes adfent sine oblatione.* Et cap. eos quos, de consecrat. dist. 4. Concil. Ancyran. can. 5. Illerdense can. 9. plura dedi in

d. cap. 28. Concilij Illiber. Nec etiam excommunicati. D. Clemens lib. 3. constit. cap. 8. & lib. 4. cap. 6. Nec etiam ejus, qui à sacerdote aliquà censurà ligatus fuerit. Synodus Nicæna can. 27. in editione Pisana, ibi: *Quicumque fuerit à sacerdote ligatus, quamvis calumniā passus sit, non est ab eo accipienda oblatio.* Item nec ejus qui sibi mortem conscivit. Concil. Altiſſiodorensis can. 17. ibi: *Quicumque se propria voluntate in aquam jactaverit, aut collo ligato se sustenderit, aut de arbore precipitaverit, aut qualibet occasione voluntariè se morti tradiderit, istorum oblata non recipiantur.* Concil. Brachar. 1. can. 34. Nec etiam mulieris, quae menstrua patitur. Concil. Moguntin. cap. 6. Omnium enim istorum oblationes non recipiuntur, quia ut ait Cicero lib. 2. de legibus, donis impij ne placare audeant Deos.

5. f *Per Potestatem.* Oblationes enim fidelium ritè factas in Ecclesia olim Episcopus recipiebat. Symmachus Pontifex in 6. Synodo Romana, ibi: *Oblationes fidelium à nemine percipiantur absque consensu, & voluntate Episcopi, in cuius dignoscuntur esse parochia, & potestate.* Et cap. in canonibus 57. 16. q. 1. Concil. Aurelian. 3. can. 5. ibi. *Si quae oblationes in quibuslibet rebus, atque corporalibus collatae fuerint Basilicis in civitatibus constitutis, ad potestatem Episcopi redigantur.* Plura Antonius Aug. in epist. lib. 15. tit. 21. E. post divisionem parochiarum ad proprium parochiam oblationes spectant, Synodus Bituricensis 1. can. 12. *Presbyteri oblationes, vel luminaria, quae eis ad manus offeruntur tanquam propria sua habeant.* Et cap. quia sacerdotes, c. sanctorum 10. c. 1. Leander dicta dist. de oblationibus, q. 9. Laici verò eas accipientes graviter puniuntur in Concilio Romano sub Calixto, cap. 14. ibi: *Sanctorum Patrum canonibus consona sentientes, oblationes de sacratissimo, & Reverendissimo altari Beati Petri, & Salvatoris, & Sanctae Mariae Rotunde, aut de aliis Ecclesiarum altaribus, sive crucibus à laicis auferri penitus interdiximus, & sub poena anathematis prohibemus.* Et cap. perveniens 16. quest. 17. Circa religiosos, an videlicet oblationes in suis monasteriis factas recipere possint, non consentiunt Interpretes. Et eas ad parochos spectare, docuerunt Trullench. lib. 3. in Decal. cap. 3. num. 13. Azor tom. 1. inst. lib. 2. cap. 17. Sed contraria sententia verior est, probaturque expressè in cap. 1. de statu monach. cap. nimis. de excessibus Pralat. & variis privilegiis id ferè omnibus religionibus concessum fuisse probat Leander ubi suprà, quest. 10. Ex oblationibus tamen factis occasione funeris, quartam partem parochus debet iam probavi in cap. 1. de sepultur. Vnde patet rectè in praesenti doceri oblationes, in Ecclesia factas non posse per Potestatem saecularem usurpari.

CAPUT XIV.

Alexander III.

Quasivit à nobis tua fraternitas, utrum sacerdos uno clerico tantum praesente b infirmum debeat ungere, & quando festum beati Matthiae in anno bissextili debeat observari; praesertim cum quidam inter vigiliam, & festum velint diem interponere. Nos itaque tibi duximus respondendum, quod Sacerdos uno praesente clerico, & etiam solus infirmum ungere potest.

NOTÆ.